

ข้อมูลพื้นฐานโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงผาแตก ตำบลสบเปิง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ประวัติการตั้งถิ่นฐานของหมู่บ้าน

หมู่บ้านผาแตกก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๒ โดยมีผู้อพยพมาจากสวนปู่เทิมหรือปางปู่เทิมเนื่องจากมีผู้คนอาศัยอยู่มากต้องแย่งกันทำมาหากินและมีคนเจ็บป่วยล้มตายด้วยสาเหตุไข้ทรพิษ หรือโรคห่า จึงต้องย้ายถิ่นฐานแห่งใหม่และได้ย้ายมาอยู่ที่หมู่บ้านผาแตกแห่งนี้ ครอบครัวจำนวน ๖ ครอบครัวที่ย้ายมาครั้งแรกได้แก่ ครอบครัวของนายอุสิงห์แก้ว สมาชิก จำนวน ๓ คน ครอบครัวของนายขาว สาทโสมสมาชิก จำนวน ๔ คน ครอบครัวของนายอ้าย หน่อแก้ว สมาชิก จำนวน ๕ คน ครอบครัวของนายดอก อุเหม่ สมาชิก จำนวน ๕ คน ครอบครัวของนางเอี้ย มูลหน่อ สมาชิก จำนวน ๗ คน ครอบครัวของนายแก่น อินตา สมาชิก จำนวน ๕ คน แรกเริ่มเดิมทีชาวบ้านเรียกหมู่บ้านของตนเองว่า “ซูเหลาะถ่า” (หมายถึงสายน้ำมาบรรจบกัน หรือ ห้วยสบไหลอด) บ้าง เรียกว่าหมู่บ้านผายองบ้าง แต่เมื่อปี ๒๕๑๗ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงและสงเคราะห์ชาวเขาได้เข้ามาในพื้นที่และตั้งชื่อหมู่บ้านตามสถานที่ตั้ง “บ้านผาแตก” และคนต่างถิ่นต่างรู้จักในชื่อหมู่บ้านผาแตกมากกว่า และเรียกกันจนติดปาก ชาวบ้านจึงยอมใช้ชื่อหมู่บ้านผาแตกเป็นต้นมาตลอด กลุ่มกะเหรี่ยงที่อยู่ในหมู่บ้านผาแตกส่วนใหญ่เป็นกะเหรี่ยงสะกอ ราษฎรส่วนใหญ่มีอาชีพหลักทางการเกษตร ได้แก่ การทำสวน ทำไร่ นา เลี้ยงสัตว์ และหาของป่ามาขายตามฤดูกาล

ความเป็นมาของโครงการ

ผู้ใหญ่บ้านผาแตก ได้ทำหนังสือลงวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๔๘ ถึงศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่หลอด เรื่องขอขยายพื้นที่งานส่งเสริมอาชีพเกษตรกร เนื่องจากเกษตรกรหมู่บ้านผาแตกมีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต โดยขอให้ทางศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่หลอดเข้าไปช่วยเหลือในการขยายงานส่งเสริมอาชีพให้แก่เกษตรกรหมู่บ้านผาแตก เพื่อให้เกษตรกรมีอาชีพที่มั่นคง และมีรายได้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต หัวหน้าศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่หลอด ได้ทำหนังสือถึง หัวหน้าฝ่ายพัฒนา มูลนิธิโครงการหลวงลงวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๔๘ เรื่อง ขออนุมัติขยายงานส่งเสริมอาชีพเกษตรกรไปหมู่บ้านผาแตก โดยให้เหตุผลว่าเนื่องจากราษฎรหมู่บ้านผาแตกประกอบอาชีพทำนา หาของป่า และจักสาน ซึ่งเป็นอาชีพที่ขึ้นอยู่กับฤดูกาล ทำให้มีฐานะความเป็นอยู่ยากจน ไม่มีรายได้ที่แน่นอน ศูนย์ฯแม่หลอด มีความเห็นในเบื้องต้นว่า ควรขยายงานส่งเสริมไปที่หมู่บ้านผาแตก โดยเน้นการส่งเสริมพืชผักเป็นหลัก และควรร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำการพัฒนาที่ดินเพื่อให้มีสภาพที่พร้อมจะทำการส่งเสริมต่อไป ต่อไป ซึ่งหัวหน้าฝ่ายพัฒนาได้เสนอแนะให้นำเรื่องนี้เสนอให้คณะทำงานศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่หลอดพิจารณาถึงความจำเป็นของเกษตรกร รวมทั้งปัญหาที่ตั้งหมู่บ้านว่าอยู่ในขอบเขตพื้นที่ ป่าสงวนหรือเขตอุทยานแห่งชาติ

พื้นที่ดำเนินงาน สถานที่ตั้งสภาพพื้นที่

ขนาดที่ตั้ง พื้นที่บ้านผาแตกก่อตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๓๒ ประมาณ ๕๗ ปีมาแล้ว ตั้งอยู่หมู่ที่ ๑๐ ตำบลสบเปิง อำเภอแม่แตงจังหวัดเชียงใหม่ อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าแม่แตง โชน C (ป่าอนุรักษ์) และอยู่ในชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้น ๒ มีความสูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง ๖๘๑ เมตร พิกัดที่ x ๔๗๕๓๙๗.๐๐ y ๒๑๐๙๒๖๓.๐๐ มีระยะทางจากตัวเมืองเชียงใหม่ถึงศูนย์ฯแม่ตลอด ๖๓.๖ กิโลเมตร และถึงหมู่บ้านรวม ๖๔ กิโลเมตรใช้เวลาเดินทางประมาณ ๑ ชั่วโมง ๓๐ นาที โดยมีอาณาเขตดังนี้

- ทิศเหนือ ติดต่อกับ บ้านแม่เจ็ย
- ทิศใต้ ติดต่อกับ บ้านป่าเป้า
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับ บ้านผาแต่น
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับ บ้านแม่ตลอดเหนือ

ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะภูมิประเทศของบ้านผาแตก มีลักษณะเป็นบริเวณเชิงเขาและมีที่ว่างระหว่างหุบเขาสำหรับการปลูกพืชและทำนาทำไร่

กลุ่มบ้านเป้าหมายในการดำเนินงาน

กลุ่มบ้าน	ตำบล	ความสูงของพื้นที่ (เมตร)	บริบทของพื้นที่	ครัวเรือน	ประชากร (คน)	ชนเผ่า
บ้านผาแตก หมู่ที่ ๑๐	สบเปิง	๖๐๐ - ๗๐๐	ข้าวไร่	๔๘	๑๓๗	กระเหรี่ยง
บ้านแม่เจ็ย หมู่ที่ ๑๐	สบเปิง	๗๐๐ - ๘๐๐	ข้าวไร่	๓๒	๑๔๑	กระเหรี่ยง
บ้านผาแต่น หมู่ที่ ๖	สันป่ายาง	๕๐๐ - ๗๐๐	ข้าวไร่	๕๒	๒๘๑	กระเหรี่ยง
บ้านแม่ตอ หมู่ที่ ๙	ป่าเป้า	๘๐๐ - ๑๐๐๐	ข้าวไร่	๒๒	๘๑	กระเหรี่ยง
บ้านเอี้ยอก หมู่ที่ ๕	สันป่ายาง	๕๐๐ - ๖๐๐	ข้าวไร่	๙๕	๔๗๔	คนเมือง
รวม	๓ ตำบล	๕๐๐ - ๑๐๐๐		๒๔๙	๑,๑๕๔	๒ ชนเผ่า

ข้อมูลระดับการพัฒนา ABCD ของหมู่บ้าน กลุ่มบ้านในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงผาแดง

พื้นที่โครงการฯ	พื้นที่รับผิดชอบกลุ่มบ้าน	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด	ระดับพัฒนา
ผาแดง	บ้านผาแดง	๑๐	สบเปิง	แม่แตง	เชียงใหม่	B
ผาแดง	บ้านแม่เจ็ย	๑๐	สบเปิง	แม่แตง	เชียงใหม่	C
ผาแดง	บ้านผาแต่น	๖	สันป่ายาง	แม่แตง	เชียงใหม่	B
ผาแดง	บ้านแม่ตอ	๙	ป่าแป๋	แม่แตง	เชียงใหม่	C
ผาแดง	บ้านเอี้ยก	๕	สันป่ายาง	แม่แตง	เชียงใหม่	C
	พื้นที่ t&v ไม่มี					

สภาพพื้นที่ ภูมิอากาศ และแหล่งน้ำ

สภาพพื้นที่ สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา มีความลาดชันลักษณะเป็นบริเวณเชิงเขาและมีที่ว่างระหว่างหุบเขา สำหรับการปลูกพืชและทำนาทำไร่ ในพื้นที่เป็นดินประเภท Reddish Brown Laterite เนื้อดินร่วนซุย เป็นดินร่วนปนทราย มีการระบายน้ำและอากาศดี จัดเป็นดินที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์ โดยมีอินทรีย์วัตถุ ๔.๔๓๑ ไนโตรเจน ๐.๒๒% ฟอสฟอรัส ๕ mg/kg และโพแทสเซียม ๒๔๑ mg/kg

ลักษณะภูมิอากาศ ลักษณะภูมิอากาศจัดอยู่ในเขตอากาศอบอุ่นและมีฝนปานกลาง โดยมีอุณหภูมิสูงสุด ๓๐ องศาเซลเซียส ต่ำสุด ๑๖ องศาเซลเซียส และอุณหภูมิเฉลี่ย ๒๓ องศาเซลเซียส และมีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย ๑,๔๐๐ มิลลิเมตรต่อปี

แหล่งน้ำที่สำคัญ แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญในพื้นที่ของโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงผาแดง อยู่ในชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้น ๒ แหล่งน้ำธรรมชาติ คือ น้ำแม่มิม น้ำแม่หลอด ไหลผ่านในหมู่บ้าน โดยทางกรมทรัพยากรน้ำได้เข้าไปสำรวจแหล่งน้ำและได้วางแผนก่อสร้างฝายน้ำล้น ในน้ำแม่มิม จำนวน ๑ แห่ง ในปีงบประมาณ ๒๕๕๑ - ๒๕๕๒ และเจอปัญหาน้ำอุปโภคและบริโภคในช่วงภัยแห้ง ๒ กลุ่มบ้าน ได้แก่ บ้านแม่เจ็ย และบ้านแม่ตอ และมีปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรมาก เนื่องจากลำห้วยอยู่ต่ำกว่าระดับพื้นที่ทำการเกษตรและพื้นที่ตั้งชุมชน ซึ่งจากการดำเนินงานที่ผ่านมาได้รับการพัฒนาแหล่งน้ำจากหน่วยงานต่างๆแล้วบางส่วน เช่น การสร้างฝายเพื่อกระจายน้ำระยะทาง ๓,๙๕๐ เมตร พร้อมแท็งก์เก็บน้ำจำนวน ๔ แท็งก์จากกรมชลประทาน

สภาพเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และโครงสร้างพื้นฐาน

สภาพเศรษฐกิจ ประชากรส่วนใหญ่ คือร้อยละ ๙๐ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่วนที่เหลือประกอบอาชีพอื่นๆ เช่น รับจ้าง งานหัตถกรรม และหาของป่า และมีอาชีพนอกภาคเกษตร เช่น รับจ้างทำงานในโรงงาน ค้าขาย และอื่นๆ มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน จำแนกตามหมู่บ้าน ดังนี้

รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน/ปี

กลุ่มบ้าน	ตำบล	รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน /ปี
๑. บ้านผาแตก	สบเปิง	๖๑,๕๒๐
๒. บ้านแม่เจ็ยว	สบเปิง	๕๒,๕๐๐
๓. บ้านผาแต่น	สันป่ายาง	๘๔,๐๐๐
๔. บ้านแม่ตอ	ป่าแป๋	๔๑,๒๐๐
๕. บ้านเอี้ยอก	สันป่ายาง	๙๐,๐๐๐
รวม	๓ ตำบล	๖๕,๘๔๔

สภาพสังคม และชุมชน กลุ่มบ้านในพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงผาแตก ทั้ง ๕ หมู่บ้าน มีประชากรจำนวน ๒๔๙ ครัวเรือน จำนวน ๑,๑๕๔ คน ประกอบด้วย ๒ เผ่า คือ กระเหรี่ยง และคนเมือง ด้านสาธารณสุข ประชาชนใช้บริการจากสถานีอนามัยสบเปิง ตำบลสบเปิง และคลินิก หรือโรงพยาบาลแม่แตง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ อัตราการตรวจสารเคมีที่พบในเลือด ส่วนใหญ่ ร้อยละ ๙๐ และที่ผ่านมาโครงการพัฒนาแบบพื้นที่สูงผาแตกได้สนับสนุนการจัดกิจกรรมการตรวจสารพิษตกค้าง ใน ๔ กลุ่มบ้าน ส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มอาชีพ ได้แก่ กลุ่มไม้ผล และกลุ่มปลูกผัก กลุ่มพืชไร่ การจัดตั้งกลุ่มและกองทุนเพื่อให้เกษตรกรพึ่งตนเองได้ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ การพัฒนาหมู่บ้านสะอาด ชุมชนเข้มแข็ง และสนับสนุนกิจกรรมเพื่อรักษาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งการส่งเสริมกิจกรรมของเยาวชนในพื้นที่

สภาพสิ่งแวดล้อม พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงผาแตก ทั้ง ๕ กลุ่มบ้าน มีพื้นที่รวมประมาณ ๓๘,๒๒๖.๙๔ไร่ โดยอยู่ในเขตป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติแม่แตง อยู่ในเขตป่าอนุรักษ์ โซน C สภาพป่าทั่วไปถูกถางทำลายและทำไร่หมุนเวียนเพื่อปลูกข้าวไร่และข้าวนา ในพื้นที่จึงมีปัญหาสำคัญคือ การสูญเสียป่าต้นน้ำ การชะล้างพังทลายและเสื่อมโทรมของดิน มลภาวะจากการเผา และการใช้สารกำจัดวัชพืช ทั้งนี้การดำเนินงานที่ผ่านมาโครงการพัฒนาแบบพื้นที่สูงผาแตก ได้ส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกป่าชาวบ้าน การปลูกหญ้าแฝก การฟื้นฟูป่าชุมชน การจัดทำฝาย การลดใช้สารเคมีและลดการเผา การทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ และการจัดทำแผนที่ดินรายแปลง และปรับระบบการใช้พื้นที่ให้เหมาะสมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน/หน่วยงาน

โครงสร้างพื้นฐาน

เส้นทางคมนาคม ด้านการคมนาคมขนส่ง กลุ่มบ้านทั้งหมดมีถนนลาดยางเข้าถึง มีเพียงถนนภายในหมู่บ้านบางจุดที่เป็นที่ยังเป็นถนนลูกรัง การติดต่อระดับหมู่บ้าน ใช้ถนนสายหลักคือ ถนนอุทยานน้ำตกหมอกฟ้า-สายปาย

ถนน มีถนนลาดยางเข้าถึง มีเพียงถนนภายในหมู่บ้านบางจุดที่เป็นที่ยังเป็นถนนลูกรังบางแห่ง

ไฟฟ้า มีไฟฟ้าใช้ แต่มีปัญหากระแสไฟฟ้าขัดข้องบ้างเมื่อเกิดฝนฟ้าคะนอง

โทรศัพท์ ส่วนด้านการสื่อสาร ประชาชนส่วนใหญ่มีโทรศัพท์มือถือใช้เกือบทุกครัวเรือน

ประชากร ในพื้นที่ดำเนินงานโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงผาแตก

กลุ่มบ้าน	หมู่ที่	ตำบล	ชนเผ่า	ครัวเรือน	ประชากร(คน)
บ้านผาแตก	๑๐	สบเปิง	กระเหรี่ยง	๔๘	๑๗๗
บ้านแม่เจ็ยว	๑๐	สบเปิง	กระเหรี่ยง	๓๒	๑๔๑
บ้านผาแต่น	๖	สันป่ายาง	กระเหรี่ยง	๕๒	๒๘๑
บ้านแม่ตอ	๙	ป่าแป๋	กระเหรี่ยง	๒๒	๘๑
บ้านเอี้ยอก	๕	สันป่ายาง	คนเมือง	๙๕	๔๗๔
รวม		๓ ตำบล	๒ ชนเผ่า	๒๔๙	๑,๑๕๔

การศึกษา ราษฎรส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาจากโรงเรียนบ้านปางอ่าง สาขาบ้านผาแตก มีส่วนน้อยที่เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา และในระดับสูงอื่นๆ

การสาธารณสุข การให้บริการด้านสาธารณสุข บ้านผาแตกไม่มีสถานอนามัยในหมู่บ้าน เมื่อเจ็บป่วยจะไปรักษาที่สถานอนามัยตำบลสบเปิง ซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้าน ๑๐ กิโลเมตร หรือโรงพยาบาลในอำเภอและจังหวัด ทั้งนี้ ราษฎรส่วนหนึ่งขาดความรู้ด้านสาธารณสุขมูลฐานทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ไม่ถูกสุขลักษณะ

การใช้ประโยชน์ที่ดิน การถือครองที่ดินของราษฎรโดยส่วนใหญ่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่แตง มีเกษตรกรเข้าไปใช้พื้นที่ทั้งหมด จำนวน ๕๘ ราย ๘๖ แปลง คิดเป็นพื้นที่จำนวน ๑,๐๙๔.๙๐ ไร่ โดยส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ที่ดินในการทำนา ไร่หมุนเวียน ปลูกกล้วย และลิ้นจี่

การถือครองที่ดิน การถือครองที่ดินของราษฎรโดยส่วนใหญ่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่แตง โดยส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ที่ดินในการทำนา ไร่หมุนเวียน ปลูกกล้วย และลิ้นจี่

แหล่งเงินทุน แหล่งเงินทุนของประชากรบ้านผาแตก ส่วนใหญ่มาจากกองทุนหมู่บ้านและกู้จากเอกชน และธนาคารเพื่อการเกษตร

การรวมกลุ่มเกษตรกร ประชากรบ้านผาแตกมีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มทางด้านสังคม ได้แก่ กลุ่มเยาวชน กลุ่มสมุนไพร กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มธนาคารข้าว และกลุ่มอนุรักษ์ เป็นต้น

ผลผลิตทางการเกษตร ได้แก่ ข้าวไร่, ข้าวนาดำ, ข้าวโพด, ไม้ผล เช่น กล้วย, ลิ้นจี่, เงาะ และลำไย กาแฟอาราบิก้า การเลี้ยงสัตว์ เช่น โค, สุกร และของป่า เช่น หน่อไม้และเห็ด

แหล่งท่องเที่ยว ในหมู่บ้านผาแตก มีจุดแวะพักของนักท่องเที่ยว (Home stay) และมีแหล่งท่องเที่ยวอยู่บริเวณใกล้เคียง ได้แก่ สถานีวิจัยโครงการหลวงแม่หลอด, น้ำตกหมอกฟ้า และหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติสุเทพ-ปุย

ผู้ปฏิบัติงาน

นายอดิเรก อินตะพองคำ

ผู้จัดการโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงกลุ่มลุ่มน้ำปิงตอนบน และแม่กลอง

นายอานนท์ ยอดญาติไทย

ผู้ช่วยผู้จัดการโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงกลุ่มลุ่มน้ำปิงตอนบนและแม่กลอง

นายสามารถ เดชะ

หัวหน้าโครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงผาแตก

นายธีรวัฒน์ ชุติรดา

เจ้าหน้าที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงผาแตก